

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ



МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА”
(для бакалаврів, спеціалістів)

МАУП

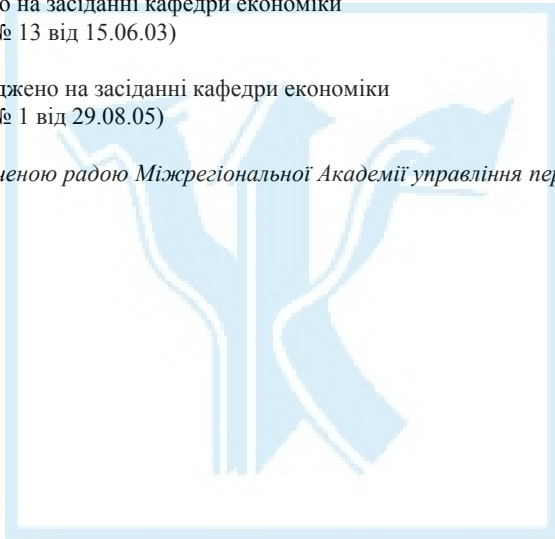
Київ 2005

Підготовлено кандидатом технічних наук, доцентом МАУП
Т. П. Макаровською

Затверджено на засіданні кафедри економіки
(протокол № 13 від 15.06.03)

Перезатверджено на засіданні кафедри економіки
(протокол № 1 від 29.08.05)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом



МАУП

Макаровська Т. П. Навчальна програма дисципліни “Економіка підприємства” (для бакалаврів, спеціалістів). — К.: МАУП, 2005. — 15 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, навчально-тематичний план, програмний матеріал до вивчення дисципліни “Економіка підприємства”, теми контрольних робіт, питання для самоконтролю студентів, а також список рекомендованої літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),
2005

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна дисципліна “Економіка підприємства” є базовою для підготовки спеціалістів широкого профілю із загальноекономічних спеціальностей. Ця програма розрахована на студентів, які навчаються за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавр, а також спеціалістів і магістрів економічного спрямування, які не мають базової економічної освіти.

Мета вивчення курсу — опанувати всі фахові спрямування основних розділів прикладної економіки, організації та ефективного господарювання на рівні підприємства, оволодіти сукупністю теоретичних і практичних знань з діяльності підприємства в сучасних економічних умовах. Практичні знання здобуваються і перевіряються при розв’язанні численних задач за темами курсу або при тестуванні.

Основою формування знань, умінь і навичок з навчальної дисципліни “Економіка підприємства” є лекції, семінарські заняття, а також самостійна робота студентів. Під час вивчення курсу для студентів денної форми навчання передбачено написання рефератів і блочно-модульне тестування, заочної форми навчання — виконання контрольних робіт.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН вивчення дисципліни “ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА”

№ пор.	Назва теми
1	Підприємство як суб’єкт господарювання
2	Управління підприємством
3	Персонал підприємства
4	Основні фонди і виробничі потужності
5	Оборотні засоби підприємства
6	Нематеріальні ресурси і активи
7	Інвестиційні ресурси
8	Інноваційні процеси
9	Організація виробництва
10	Інфраструктура підприємства
11	Регулювання, прогнозування та планування діяльності підприємства
12	Маркетингова діяльність підприємства. Якість і конкурентоспроможність продукції
13	Продуктивність, мотивація і оплата праці
14	Витрати на виробництво. Собівартість продукції
15	Ціни на продукцію: встановлення і регулювання
16	Фінансово-економічні результати та ефективність діяльності підприємства
17	Антикризова система господарювання

ПРОГРАМНИЙ МАТЕРІАЛ
до вивчення дисципліни
“ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА”

Тема 1. Підприємство як суб'єкт господарювання

Визначення, цілі і напрямки діяльності підприємства. Закон України “Про підприємства в Україні”. Класифікація і структура підприємств. Статут підприємства, колективний договір. Правові засади функціонування підприємства. Добровільні форми об'єднання підприємств.

Характеристика зовнішнього та внутрішнього середовищ підприємства. Підприємництво — сучасна форма господарювання.

Галузева структура промисловості України, показники її динаміки.

Література [1; 2; 6; 21]

Тема 2. Управління підприємством

Сутність і функції процесу управління на підприємстві. Види управління: виробниче, організаційне, економічне, корпоративне. Методи управління підприємством. Організаційні структури управління підприємством.

Вищі органи державного управління підприємствами. Шляхи вдосконалення управління підприємством.

Література [1; 4; 9; 19]

Тема 3. Персонал підприємства

Поняття трудових ресурсів, персоналу та кадрів підприємства. Класифікація і структура персоналу підприємства. Характеристика категорій персоналу (керівників, спеціалістів, службовців, робітників). Показники наявності та руху персоналу. Методи визначення планової чисельності робітничої категорії працівників.

Кадрова політика: основні цілі та напрямки. Сучасна система управління персоналом. Зарубіжний досвід управління персоналом фірм.

Література [1; 4; 13; 16]

Тема 4. Основні фонди і виробничі потужності

Сутність основних фондів (ОФ), їх типовий склад, структура і класифікація. Оцінка вартості ОФ.

Фізичний і моральний знос основних фондів підприємства. Амортизація як просте відтворення ОФ. Методи амортизації. Розширене відтворення ОФ. Показники використання ОФ: окремі та узагальнені. Ефективність відтворення та використання ОФ.

Виробнича потужність: методологічні принципи розрахунку. Класифікація потужностей. Поняття середньорічної, вихідної потужностей.

Література [1; 3; 7; 8]

Тема 5. Оборотні засоби підприємства

Сутність, класифікація та структура оборотних засобів підприємства. Кругообіг оборотних коштів. Характеристика окремих видів оборотних засобів. Нормування оборотних засобів і джерела їх утворення.

Показники використання оборотних засобів: шляхи підвищення ефективності використання.

Література [1; 5; 11; 15; 18; 19]

Тема 6. Нематеріальні ресурси і активи

Сутність і склад нематеріальних ресурсів. Характеристика окремих об'єктів промислової та інтелектуальної власності, інших нематеріальних ресурсів.

Нематеріальні активи: елементний склад. Авторське право і патент, ліцензія. Методи оцінки нематеріальних активів. Встановлення строків їх зносу, процедура списання нематеріальних активів.

Література [2; 4; 13; 17]

Тема 7. Інвестиційні ресурси

Поняття та класифікація інвестицій. Структури інвестицій: технологічна, відтворювальна, галузева і територіальна. Поняття доцільності інвестиційного проекту. Абсолютна та порівняльна оцінки інвестиційного проекту. Урахування чинника часу при обґрунтуванні доцільності інвестиційного проекту. Дисконтування. Визначення необхідного обсягу і джерел фінансування капіталовкладень.

Формування і регулювання фінансових інвестицій. Види цінних паперів: порядок випуску, обігу і використання. Основні відомості про фондовий ринок. Проблеми залучення іноземних інвестицій у підприємницьку діяльність суб'єктів господарювання. Види і форми іноземних інвестицій.

Державне регулювання фінансових інвестицій. Чинники підвищення ефективності їх використання.

Література [1; 3; 10; 19]

Тема 8. Інноваційні процеси

Загальна характеристика інноваційних процесів. Науково-технічний прогрес: особливості, загальні та пріоритетні напрямки.

Організаційний прогрес як узагальнене явище використання організаційних, економічних, соціальних та юридичних нововведень. Оцінка ефективності технічних та організаційних нововведень.

Показники технічного рівня виробництва. Основні шляхи вдосконалення техніко-технологічної бази виробництва. Інноваційна політика підприємства.

Література [1; 4; 9; 10]

Тема 9. Організація виробництва

Поняття виробничого процесу. Характеристика техніко-технологічної бази виробництва: складові, тенденції розвитку.

Класифікація та принципи раціональної організації виробничого процесу. Типи виробництв: одиничне, серійне, масове. Поняття виробничого і технологічного циклів. Способи поєднання технологічних операцій у технологічному циклі. Методи організації виробництва: потоковий і непотоковий. Основні параметри роботи потокової лінії.

Форми суспільної організації виробництва: концентрація, спеціалізація і кооперування, комбінування, конверсія, диверсифікація. Сутність і соціально-економічне значення застосування форм суспільної організації виробництва. Методи визначення економічного ефекту від створення спеціалізованих, комбінованих, концентрованих виробництв.

Література [4; 9; 11; 16]

Тема 10. Інфраструктура підприємства

Поняття, види і значення інфраструктури підприємства.

Система технічного обслуговування: загальна характеристика, функції, вплив на економіку підприємства. Характеристика господарств: ремонтного, інструментального, транспортного, енергетичного, складського.

Соціальна інфраструктура та соціальний напрям діяльності підприємства. План соціального розвитку підприємства.

Капітальне будівництво і його роль у відтворенні та розвитку підприємства. Мета і завдання капітального будівництва на підприємстві. Підрядний та господарський способи виконання капітальних робіт.

Література [4; 13; 16; 19]

Тема 11. Регулювання, прогнозування та планування діяльності підприємства

Мета, принципи та функції державного економічного регулювання. Напрями державного регулювання: фіскальна, грошово-кредитна, науково-технічна, амортизаційна, інвестиційна політика, ціноутворення, державне підприємництво.

Прогнозування та планування — головні інструменти управління економікою країни. Основні цілі діяльності підприємства. Класифікація методів планування. Система планів, що розробляється і використовується на підприємстві. Основні етапи стратегічного планування. Тактичне й оперативне планування на підприємстві. Календарне планування і диспетчеризація. Основні розділи тактичного плану.

Бізнес-планування: призначення, функції, основні розділи.

Література [4; 6; 13; 16]

Тема 12. Маркетингова діяльність підприємства. Якість і конкурентоспроможність продукції

Маркетингова діяльність, основні принципи і концепції, стратегія і тактика маркетингу. Поняття життєвого циклу виробу.

Якість та конкурентоспроможність продукції. Одиничні, комплексні та узагальнюючі показники якості. Методи оцінки якості продукції. Шляхи поліпшення якості та конкурентоспроможності продукції.

Економічний механізм управління якістю продукції на підприємстві. Стандартизація і сертифікація продукції. Міжнародні системи стандартизації і сертифікації. Національні системи якості. Економічний ефект і економічна ефективність підвищення якості продукції на українських підприємствах. Державний нагляд за якістю продукції в Україні. Внутрішньовиробничий технічний контроль якості та основні його види на підприємстві.

Література [1; 4; 5; 9; 21]

Тема 13. Продуктивність, мотивація і оплата праці

Продуктивність праці — показник ефективності праці персоналу. Виробіток як показник рівня продуктивності праці. Методи визначення виробітку. Методи планування продуктивності праці. Зовнішні та внутрішні чинники підвищення продуктивності праці. Нормування праці — важливий вид економічної діяльності підприємства. Функції нормування. Регламентація затрат праці на підприємстві.

Мотивація трудової діяльності працівників. Класифікація видів мотивації: економічні прямі, економічні непрямі та негрошові.

Заробітна плата: основна, додаткова, номінальна, реальна. Функції заробітної плати як економічної категорії: відтворювальна, стимулююча, регулююча, соціальна. Основи організації заробітної плати на підприємстві. Характеристика тарифної системи оплати праці. Сучасні форми й системи оплати праці персоналу. Поняття фонду заробітної плати, фонду оплати праці цеху, підприємства. Безтарифна система оплати праці. Участь працівників у прибутках підприємства: зарубіжний та вітчизняний досвід.

Література [1; 4; 13; 19]

Тема 14. Витрати на виробництво. Собівартість продукції

Поняття витрат і собівартості продукції. Функції собівартості як економічної категорії. Класифікація витрат. Умовно-постійні та умовно-змінні витрати. Графічний і аналітичний методи визначення критичного обсягу виробництва. Діяльність підприємства у сфері прибутковості. Структура собівартості та чинники, що впливають на її динаміку.

Поділ витрат за економічними елементами. Кошторис виробництва: призначення, основні складові, розрахунок повної собівартості товарної продукції. Обчислення обсягів товарної, валової, реалізованої та чистої продукції підприємства.

Калькулювання витрат. Об'єкти калькулювання, калькуляційні одиниці, статті калькуляції. Призначення калькуляції. Поняття цехової, виробничої та повної собівартості продукції. Методи калькулювання. Характеристика основних калькуляційних статей витрат. Планування собівартості продукції. Визначення впливу техніко-економічних факторів на собівартість продукції. Пошук резервів та шляхи зниження собівартості продукції підприємства. Рентабельність як показник ефективності діяльності підприємства. Види рентабельності. Шляхи підвищення рівня рентабельності.

Тема 15. Ціни на продукцію: встановлення і регулювання

Поняття, роль і функції ціни в ринковій економіці. Класифікація цін (тарифів). Поняття про прямі та непрямі податки. Структура оптової ціни виробника, відпускної та роздрібною цін. Методи ціноутворення на підприємстві. Цінова політика підприємства.

Державне регулювання цін на продукцію підприємств. Закон України “Про ціни і ціноутворення”. Державний контроль за цінами.

Література [1; 2; 4; 10; 14]

Тема 16. Фінансово-економічні результати та ефективність діяльності підприємства

Фінансова діяльність підприємства: мета і поточні завдання. Фінансові ресурси підприємства. Складання фінансового плану. Характеристика планового фінансового документа — балансу.

Дохід підприємства — основне джерело його існування та розвитку. Методи визначення доходу. Прибуток — основний показник фінансово-економічної діяльності підприємства. Види прибутку. Порядок визначення фінансового результату від звичайної діяльності підприємства.

Фінансовий стан підприємства, його фінансова стійкість, платоспроможність, ліквідність активів. Оцінка фінансово-економічного стану підприємства: за групою показників рентабельності, ефективності управління, ліквідності активів, фінансової стійкості та ділової активності.

Література [1; 3; 7; 8; 14; 21]

Тема 17. Антикризова система господарювання

Поняття економічної безпеки суб'єктів господарювання. Економічна безпека підприємства: фінансова, інформаційна, техніко-технологічна, політико-правова, інтелектуальна, силова та екологічна складові.

Національна програма антикризового господарювання як складова економічної безпеки вітчизняних підприємств. Форми та ефективність реалізації програми антикризового господарювання.

Реструктуризація підприємств і її організаційні форми.

Санація (фінансове оздоровлення) підприємств. Особливості державної підтримки у здійсненні санації підприємств.

Література [4; 10; 13; 17; 21]

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Основні напрямки діяльності підприємств різних форм власності та сфер діяльності.
2. Тенденції зміни законодавчої бази діяльності підприємств в Україні.
3. Проблеми розвитку спільних підприємств в Україні.
4. Франчайзинг як особлива форма організації бізнесу.
5. Тенденції та напрямки адміністративної реформи в Україні.
6. Особливості систем управління персоналом на прикладі окремих зарубіжних країн.
7. Розширене відтворення основних фондів на підприємствах України.
8. Амортизаційна політика підприємств в умовах ринку.
9. Сучасні інформаційні технології і програмні продукти та їх правовий захист.
10. Сучасна політика ресурсозбереження.
11. Проблеми поповнення обсягу оборотних коштів на підприємствах України.
12. Сучасне законодавство України із залучення і використання іноземних інвестицій.
13. Економічне обґрунтування інвестиційних проектів.
14. Основні тенденції та оцінка ефективності організаційних нововведень.
15. Спеціалізація, кооперування і конверсія виробничих підприємств у сучасних економічних умовах.
16. Досвід диверсифікації виробництва на підприємствах України.
17. Сучасні проблеми соціального захисту працівників підприємств різних форм власності.
18. Тенденції реформування податкової системи України на сучасному етапі.
19. Система стратегічного планування та бізнес-планування в ринкових умовах господарювання.
20. Концепції виробничого і соціального маркетингу в сучасних умовах.
21. Міжнародні системи сертифікації продукції.
22. Контроль якості на підприємствах України.

23. Світовий досвід використання моделей мотивації трудової діяльності на підприємствах (фірмах).
24. Зарубіжний досвід участі працівників у прибутках підприємств (фірм).
25. Сучасний вибір форм і систем оплати праці на підприємствах різних форм власності в Україні.
26. Напрямки вдосконалення ціноутворення на продукцію (послуги) в Україні.
27. Методи планування собівартості продукції на підприємствах різних галузей народного господарства.
28. Шляхи підвищення рентабельності на підприємствах різних галузей народного господарства.
29. Забезпечення фінансової безпеки суб'єктів бізнесової діяльності.
30. Стратегія структурної перебудови підприємств базових галузей промисловості України.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ СТУДЕНТІВ

1. Класифікація підприємств, цілі та основні напрями їх діяльності.
2. Характеристика виробничої та загальної структур підприємства.
3. Закон України “Про підприємства в Україні”. Правові засади функціонування підприємства.
4. Добровільні форми об'єднання підприємств.
5. Підприємницька діяльність, її складові. Характеристика посередницької діяльності.
6. Управління підприємством. Функції і методи управління.
7. Організаційні структури управління на підприємстві.
8. Персонал підприємства: класифікація, чисельність та структура. Кадрова політика на підприємстві.
9. Основні фонди підприємства: сутність, структура, оцінка.
10. Спрацювання основних фондів. Амортизація.
11. Виробничі потужності підприємства: методи визначення.
12. Показники використання основних фондів підприємства і методи їх відтворення.
13. Оборотні засоби підприємства: сутність, структура, джерела утворення.
14. Нормування основних видів оборотних засобів.
15. Кругообіг оборотних засобів. Показники використання оборотних засобів. Шляхи прискорення обіговості оборотних коштів.
16. Поняття нематеріальних ресурсів.

17. Нематеріальні активи підприємства: умови використання, оцінка, знос.
18. Поняття інвестицій та їх класифікація.
19. Методи оцінки доцільності інвестиційних проєктів.
20. Види, форми та проблеми залучення іноземних інвестицій.
21. Структури інвестицій: відтворювальна, технологічна, територіальна, галузева.
22. Характеристика НТП, загальні та пріоритетні напрямки.
23. Показники технічного рівня виробництва. Організаційний прогрес.
24. Основні принципи організації виробничого процесу.
25. Організаційні типи виробництва. Поняття технологічної операції, виробничого та технологічного циклів.
26. Методи організації виробництва. Система технічного обслуговування.
27. Суспільні форми організації виробництва: комбінування, конверсія, диверсифікація.
28. Суспільні форми організації виробництва: концентрація, спеціалізація, кооперування.
29. Техніко-технологічна база виробництва: методи вдосконалення.
30. Характеристика виробничої інфраструктури підприємства.
31. Характеристика соціальної інфраструктури підприємства. Капітальне будівництво.
32. Державне економічне регулювання діяльності підприємства: принципи, функції, напрямки.
33. Стратегічне й тактичне планування на підприємстві. Бізнес-планування.
34. Поточне й оперативне планування на підприємстві.
35. Маркетингова діяльність підприємства: основні концепції, принципи, стратегії.
36. Матеріально-технічне забезпечення підприємства.
37. Поняття якості та конкурентоспроможності продукції, показники та методи оцінки.
38. Економічний механізм управління якістю. Стандартизація та сертифікація продукції.
39. Державний нагляд за якістю продукції в Україні і внутрішньовиробничий контроль якості на підприємстві.
40. Продуктивність праці. Методи визначення виробітку.
41. Методи мотивації праці на підприємстві.
42. Нормування праці на підприємстві: призначення і функції.

43. Заробітна плата: сутність і функції. Державна політика оплати праці.
44. Тарифна система як форма організації заробітної плати на підприємствах. Погодинна система оплати праці.
45. Характеристика відрядної системи оплати праці.
46. Сучасні форми організації оплати праці на підприємствах. Безтарифна система оплати праці.
47. Система участі працівників у розподілі прибутку.
48. Класифікація витрат на виробництво. Поняття собівартості продукції.
49. Визначення рівня беззбитковості виробництва.
50. Кошторис виробництва. Калькуляція собівартості продукції.
51. Обсяг товарної, валової, реалізованої і чистої продукції.
52. Система управління витратами на підприємстві. Основні резерви скорочення витрат.
53. Дохід, прибуток, рентабельність. Фінансовий результат від звичайної діяльності підприємства. Напрямки використання прибутку.
54. Ціни на продукцію (роботи, послуги): види та методи встановлення.
55. Державне регулювання цін. Цінова політика підприємства.
56. Зміст і форми фінансової діяльності підприємства.
57. Оцінка фінансово-економічного стану підприємства.
58. Економічна безпека підприємства: фінансова, інтелектуальна, силова та екологічна складові.
59. Економічна безпека підприємства: інформаційна, техніко-технологічна, політико-правова складові.
60. Реструктуризація та санація підприємства.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Бойчик І. М.* Економіка підприємства. — К.: Атіка, 2002.
2. *Господарське законодавство України: 36. норм. актів.* — К.: МАУП, 1998.
3. *Економіка виробничого підприємництва* / За ред. Й. М. Петрови-ча. — К.: Знання, 2001.
4. *Економіка підприємства* / За заг. ред. С. Ф. Покропивного. — К.: Вид-во КНЕУ, 2000.

5. *Економіка підприємства*: Зб. практ. задач і конкретних ситуацій / За ред. С. Ф. Покропивного. — К.: Вид-во КНЕУ, 2000.
6. *Економіка підприємства*: Навч. посіб. / За ред. А. В. Шегди. — К.: Знання-Прес, 2001.
7. *Зятковський І. В.* Фінанси підприємств. — К.: Кондор, 2003.
8. *Панасюк В. М., Ковальчук Є. К., Бобрівець С. В.* Податковий облік: Навч. посіб. — Тернопіль: Карт-бланш, 2002.
9. *Сергеев И. В.* Экономика предприятия. — М.: Финансы и статистика, 2000.
10. *Харів П.С.* Економіка підприємства: Зб. задач і тестів: Навч. посіб. — К.: Знання-Прес, 2001.
11. *Економика предприятия*: Тесты, задачи, ситуации: Учеб. пособие для вузов / Под ред. В. А. Швандара. — М.: ЮНИТИ-Дана, 2001.

Додаткова

12. *Бухгалтерский учет* // Библиотека бухгалтера. — 2000. — № 33-34.
13. *Зайцев Н. Л.* Экономика промышленного предприятия. — М.: ИНФРА-М, 2001.
14. *Законодавство* України про податки і збори з громадян. — К.: Юрінком Інтер, 2000.
15. *Золотарьов А.* Рациональное використання оборотних засобів у промисловості // Економіка України. — 2001. — № 7(476).
16. *Кейлер В. А.* Экономика предприятия. — М.: ИНФРА-М, 2000.
17. *Раицкий К. А.* Экономика предприятия. — М.: ИВЦ “Марке-тинг”, 2000.
18. *Учет запасов предприятия* // Библиотека бухгалтера. — 2000. — № 19-20.
19. *Економика предприятия* / Л. Я. Аврашков и др. — М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 2000.
20. *Економика предприятия* / Под ред. О. И. Волкова. — М.: ИНФРА-М, 2000.
21. *Економика фирмы*: Словарь-справочник / Под ред. В. К. Складенко, О. И. Волкова. — М.: ИНФРА-М, 2000.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Навчально-тематичний план вивчення дисципліни “Економіка підприємства”	3
Програмний матеріал до вивчення дисципліни “Економіка підприємства”	4
Теми контрольних робіт	10
Питання для самоконтролю студентів	11
Список рекомендованої літератури	13

Відповідальний за випуск
Редактор
Комп’ютерне верстання

Н. В. Медведєва
І. В. Хронюк
Т. Г. Замура

МАУП

Зам. № ВКЦ-1406

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП